

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Proměny partnerské komunikace během
partnerského vztahu**

Adéla Kvardová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Bakalářská práce

**Proměny partnerské komunikace během
partnerského vztahu**

Adéla Kvardová

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Švantner, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Martinu Švantnerovi, Ph.D. za veškerou pomoc, trpělivost a cenné rady při psaní mé bakalářské práce a také ochotným párům, kteří se účastnili polostrukturovaných rozhovorů.

OBSAH

1. Úvod.....	1
Teoretická část	
2. Představy mladých lidí o manželství a rodinném životě.....	2
2.1 Obecné trendy ve výběru svého budoucího partnera.....	3
3. Vliv stability rodiny na očekávání od budoucího partnerského života.....	5
3.1 Vliv sociálního prostředí na mezilidskou komunikaci.....	6
4. Jazykový styl.....	7
4.1 Jazykový styl muže a ženy.....	8
4.2 Téma hovoru a jejich rozdíly mezi mužem a ženou.....	9
4.3 Volba mluvčího mezi spisovným a nespisovným jazykem.....	10
5. Jazykové prostředky užívání během partnerské komunikace.....	11
5.1 Frazeologické obraty.....	12
5.2 Přirovnání.....	12
5.3 Metafora.....	13
5.4 Eufemismus.....	13
5.5 Dysfemismus.....	14
6. Komunikační vzorce.....	15
Empirická část	
7. Obecná specifika výzkumného šetření.....	17
7.1 Výzkumné otázky.....	17
7.2 Metoda.....	17
7.3 Cíle výzkumného šetření.....	19
7.4 Charakteristika a výběr výzkumného vzorku.....	19
7.5 Etické řešení výzkumu a ochrana respondentů.....	20
8. Výsledky.....	20
9. Očekávání respondentů od partnerského soužití.....	21
10. Porozumění mezi partnery.....	23
11. Řešení konfliktů.....	24

12. Porušení slibů	26
13. Vliv rodinného prostředí na komunikaci ve vztahu	27
13.1 Komunikace v rodině o vztazích.....	27
13.2 Konflikty v rodině.....	28
13.3 Nejpoužívanější témata komunikace rodičů	30
14. Vliv sociálního prostředí respondentů na komunikaci ve vztahu.....	31
14.1 Témata komunikace s přáteli.....	31
14.2 Porozumění s přáteli.....	32
15. Závěr.....	33
16. Prameny použité literatury.....	36
17. Resumé.....	39
18. Přílohy.....	40

1 Úvod

Komunikace tvoří nedílnou součást každodenního života. Slouží jako prostředek pro vyjadřování pocitů, získání moci či kontroly nebo také k vyjadřování názorů. Tento text pojednává o partnerské komunikaci. Jeho zájmem je prozkoumání faktorů, jež určují, jak budou partneři ke svému vztahu přistupovat, zda budou řešit své konflikty, jakým způsobem a jaké úsilí vkládají do udržení svého partnerského vztahu.

Teoretická část mé bakalářské práce je rozdělena do dvou částí. V první části práce jsou popsány hodnoty, které mladí lidé v současnosti v rámci pohlížení na heterosexuální partnerské vztahy většinou sdílejí a vyznávají. V druhé části věnuji pozornost situačnímu kontextu, popisu jazykových prostředků a jazykovým stylům muže a ženy.

Empirická část se zaměřuje celkem na tři okruhy, a tj. očekávání od vztahu v porovnání mezi čerstvými a dlouhodobými vztahy, kde zkoumané oblasti tvoří záměny významů slov a mínění sdělení. Tato práce sleduje způsoby vyjadřování respondentů ohledně motivací pro udržení partnerského vztahu, a způsob řešení konfliktů. Na základě takto vytyčených oblastí bych se chtěla věnovat pozorování, jakým způsobem se v rámci těchto témat respondenti vyjadřují: např. jestli používají často citově zabarvená slova, eufemismy, přirovnání, jaké fráze se často opakovaly apod.

Poslední okruh mého výzkumného šetření bude zaměřen na zkoumání komunikace v sociálním prostředí respondentů. Sociálním prostředím ve své práci míním rodinu a okruh přátel respondentů. Každý okruh popsany výše obsahuje několik podtémat, které ve své výzkumné práci analyzuji. Jedná se například o způsob řešení konfliktu, shodu mezi partnery a jejich očekávání od partnerského soužití.

Cílem bakalářské práce je zachytit a popsat některé proměny v rámci verbální komunikace těchto dvou kategorií partnerských vztahů a porovnat, jak se stereotypní výstavba konverzačních sekvencí opakuje a případně odlišuje v jednotlivých výpovědích respondentů.

2. Představy mladých lidí o manželství a rodinném životě

Důležitým aspektem, které určuje formování partnerského vztahu, je požadování shody mezi partnery. Zejména pak, co se týče očekávání od vztahu do budoucna. Tato kapitola se věnuje konkrétním představám mladých lidí v České republice o zakládání partnerských vztahů.

Jak je zjevné, na představy mladých lidí o vztazích má vliv především výchova rodičů a obecně komplexita daného rodinného prostředí. Podle dat z výzkumu o představách mladých lidí o manželství a rodičovství téměř pětina mladých lidí hodnotila manželství svých rodičů jako šťastné a spokojené. Za složité pokládala manželství svých rodičů přibližně pětina respondentů a jen 5% je hodnotilo jako nešťastné (Hamplová 2000: 34).

Když se na tento problém podíváme z makro hlediska, zjistíme, že hlavní vliv na nahlížení mladých lidí na partnerské soužití má moderní transformace intimity (Luhmann 1982). Moderní doba způsobila vznik specifických oblastí života, které vyplňují mezilidské vztahy a vznášejí do osobního života lidí silnější potřebu emocionality, pravdy a náklonnosti. Vzniká intimní prostředí, díky němuž se lidé začali dělit na známé, mezi nimiž existují pouta založená na větší či menší míře vzájemného poznání, a na cizince, mezi nimiž žádná pouta nejsou. Bez vytvoření intimního pouta je obtížnější dosáhnout patřičné důvěry, jako nejdůležitějšího pilíře pro stabilitu vztahu a mezi lidmi v tomto případě budou panovat spíše rozpaky a nejistota. Skrze intimní rys si partneři volí strategie pro získání důvěry, s níž souvisí i proces sebeotevírání se druhému (Katrňák 2000: 309; srov. Fromm).

Strategie otevírání se znamená převyprávění osobní minulosti. Je to rekonstrukce a mediace sociální reality a kulturních zvyklostí primárně skrze jazyk, verbálně kódovanou narativitu, ale také skrze další sémiotické systémy jako např. gesta. Lidé, časové bytosti, čerpající ze vzpomínek a rozvrhující se do budoucnosti, vytvářejí toky představ o minulosti, přítomnosti a budoucnosti právě ve světle vyprávění.

Forma a význam tohoto vyprávění jsou poznamenány partnerem, jenž zaujímá roli zrcadla, které odráží vysílaný obraz. Převyprávěním biografie se procesuálně ustanovuje identita každého z partnerů. Vzájemným otevíráním se a dokazováním vlastní autenticity procházejí milenci poznáním toho, kdo „skutečně“ jsou a jaká je jejich podstata. Tento

proces stojí na reflexivním vědomí – na tom, že lidé v rámci partnerského vztahu interpretují svoje jednání (Katrňák 2000: 309).

Tato kapitola nám poskytuje vzhled do kontextu představ mladých lidí v České republice na partnerské vztahy. Kapitola poskytuje celkem dva pohledy. Jeden z mikro hlediska, který se týká hodnot rodiny. Druhý z makro hlediska, kde je popsán koncept transformace intimity, při níž vzniká větší potřeba budování důvěry se svým partnerem a sebeotevírání se.

2.1 Obecné trendy ve výběru svého budoucího partnera

Výběr partnera představuje jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě jedince, který může mít významný podíl na jeho duševní zdraví a spokojenost. Jak zmiňuje Štěrbová, existují dva přístupy k párování jedinců: princip párování na základě odlišností (heterogamie) a na druhé straně vyhledávání partnera sobě podobnému (homogamie) (Štěrbová et al. 2021: 30).

Partnerská podobnost může vznikat rozličnými způsoby, jejichž detailní analýza překračuje rámec této práce. Nejvýznamnějším mechanismem vzniku homogamie je snaha člověka najít si partnera co nejvíce sobě podobného. Druhá cesta, skrze níž vzniká homogamie je preference partnera se stejnou „hodnotou na partnerském trhu“. Jinými slovy řečeno, partneři si obvykle volí sobě rovné, či podobné partnery a partnerky, kteří mají podobné vzdělání, finanční ohodnocení, návyky apod (Štěrbová et al. 2021: 30)

Druhým pasivním procesem je „efekt proximity“ předpokládající, že pravděpodobnost výběru partnera silně ovlivňuje geografická a sociální blízkost. Posledním mechanismem je „konvergence“, připodobňování v průběhu soužití (Štěrbová et al. 2021: 30). Tomuto mechanismu se však ve svém výzkumném šetření nevěnují z důvodu nedostačujícího množství párů, které jsou v dlouhém partnerském soužití.

Mimo zmíněnou podobnost hrají ve výběru partnera roli i další aspekty. Výše uvedeným aspektem je právě důraz na rodinné hodnoty. Jak dodává Vymětalová: „Mezi nejdůležitější vlastnosti partnera patří podle dotázaných mužů i žen dobrý vztah k dětem (46% přisoudilo této vlastnosti nejvyšší důležitost v rámci pětibodové škály), zodpovědnost a poctivost (39%), smysl pro rodinný život (38%) a tolerantnost (37%)“ (Vymětalová 2000: 101).

Je tedy zřejmé, že mladí lidé se přiklání k vlastnostem, které symbolizují kladný vztah k rodině a manželství. Tyto atributy tvoří základní pilíř soudobé vize ideálního životního partnera (Vymětalová 2000: 101).

Ve způsobu výběru partnera lze však najít genderovou variabilitu. Výrazná je zejména skutečnost, že ženy přikládaly tradičním rodinným hodnotám celkově vyšší důležitost než muži. Tento fakt lze přisoudit tomu, že žena nese hlavní odpovědnost za výchovu dětí v české společnosti je mnohem více svázána rodinným životem než muž (Vymětalová 2000: 101).

Rodina může představovat určitou formu seberealizace. Ženy ve výzkumu *Mladá generace* (Hamplová et al. 1997) přisuzovaly mnohem vyšší význam schopnosti materiálního zajištění rodiny a jejímu společenskému statusu. Ženy také ve výše zmíněném výzkumu přikládaly větší váhu ctižádostivosti, rozhodnosti, úspěšnosti v zaměstnání a vysokoškolskému vzdělání. Muži se naopak při výběru partnerky zaměřují spíše na vlastnosti jako hezký vzhled a kvalitní vystupování (Vymětalová 2000: 102).

V této kapitole jsem detailně popsala aspekty, které hrají roli ve výběru partnera mladých lidí v České republice. Jedná se o homogamii, tudíž o vyhledávání partnera na základě podobností. Druhý z těchto přístupů je zmíněná proximita. Za podstatný také považují faktor konvergence, jinými slovy připodobnění během soužití. Poslední z aspektů, které v této kapitole popisují se týkal rodinných hodnot. Poslední zmínku v této kapitole věnuji vlivu genderu na způsob výběru partnera. V další kapitole se zaměřím na vliv stability rodiny na očekávání partnerů

3. Vliv stability rodiny na očekávání od budoucího partnerského života

V předchozí kapitole byly popsány obecné trendy ve výběru partnera a jaké strategie mladí lidé volí, aby našli toho pravého. Výběr partnera však nesouvisí pouze s individuálními představami, ale i se zkušenostmi, které si mladí lidé uchovávají z dětství. „Rodinné prostředí a výchova působící na jedince v době dětství a dospívání mohou totiž do značné míry ovlivňovat vývoj představ o ideálním životním partnerovi a tím i obraz rodinného života jako celku“ (Vymětalová 2000: 113).

Inspirací při návrhu mé výzkumné části mi byla kalifornská studie autorky Blakesleeové, která tvrdí, že si děti při vstupu do vlastních partnerských vztahů přinášejí vzpomínky na rozvod rodičů a pocity, které se k němu vázaly. Děti z těchto rodin měly pocit, že nesou břímě jejich rodičů a toužily po tom, že se jim podaří naplnit to, co se jejich rodičům nepodařilo, a to pevné manželství a stabilní rodinu (Blakeslee, Wallerstein 1989 in Shulman et al. 2001).

Dospívající jedinci, kteří pocházejí z nestabilních rodin podle Webstera vykazují vyšší poměr nespokojenosti ve vztahu, než děti z neporušených rodin (Webster 1995: 407). Rozvodové děti mají zároveň větší sklony ke konfliktnímu chování a omezování komunikace, což může vyústit až v samotný rozpad vztahu (Webster 1995: 427).

Lze dokázat, že pokud se však dítě narodí do rodiny, ve které hraje vstřícná komunikace vysokou roli, je dítě v tomto případě lépe připraveno na řešení složitých situací v životě, včetně vypořádání se s konflikty a umění poskytnout jiné osobě sociální podporu (Caughlin & Fitzpatrick 2011: 86).

Předchozí výzkumy zjistily, že respondenti vyrůstající v době dospívání v úplné rodině s oběma rodiči více podporují tradiční rodinné hodnoty a společensko-prestižní charakteristiky svého potenciálního partnera nebo partnerky. Mezi tyto charakteristiky lze řadit dobré vychování, reprezentativní vystupování a kvalitní vzdělání (Vymětalová, 2000: 112). Tyto charakteristiky, které lidé pocházející ze stabilních rodin vyzdvihují se však liší mezi muži a ženami.

Muži pocházející ze stabilních rodin přikládali větší význam spíše inteligenci, tolerantnosti, přizpůsobivosti, zodpovědnosti a poctivosti své partnerky. Zároveň také upřednostňovali, aby jejich partnerka měla dobrý vztah k dětem. Také ženy vyrůstající v době dospívání v úplné rodině s oběma rodiči přikládaly větší význam dobrému vychování partnera než ženy z neúplné rodiny. Ženy, které uvedly, že soužití jejich rodičů bylo „šťastné, bez potíží a problémů“, popř. „spokojené s občasnými potížemi a problémy“, přikládaly vyšší důležitost inteligenci, zodpovědnosti a poctivosti, dobrému vychování partnera a smyslu pro rodinný život než zbylé dvě skupiny žen (Vymětalová 2000: 112).

Je tedy patrné, že rozvod rodičů nezpůsobuje pouze vytváření vzpomínek dětí na rozvod a zvýšenou nespokojenost těchto dětí v jejich budoucím vztahu, ale také snížené nároky, které od svého partnera očekávají. Jelikož rodina není jediným determinantem mezilidské komunikace, věnuji se v příštím oddílu jednotlivým faktorům, které určují způsob interakce lidí v širším sociálním prostředí.

3.1 Vliv sociálního prostředí na mezilidskou komunikaci

Předchozí kapitola představila jednotlivé dopady na výběr partnera na základě stability rodiny, ze které mladí lidé pocházejí. V mém výzkumném šetření se však nevěnuji pouze rodinné komunikaci a jejímu přenosu na dítě, ale zaměřuji se také na proměny komunikace, když se lidé nacházejí v sociálním prostředí, do kterého spadá např. okruh nejbližších přátel nebo kolegové z práce.

Sociální skupina, do které respondent spadá, stejně jako rodina ovlivňuje jeho postoje a názory. *„Díky působení sociálního tlaku skupiny podléháme ze strachu z případných sankcí (ztráta pozice, zesměšnění, vyloučení, fyzický trest apod.), z důvodu loajality ke skupině (je to prospěšné pro skupinu) nebo na základě přesvědčení o správnosti postoje“* (Urbanovská 2006: 59).

V sociálním prostředí, ve kterém se člověk nachází panuje soubor sociokulturních pravidel používání jazyka. Způsob použití jazyka je chápán jako druh hry (Wittgenstein, 1993:16) skrze níž jsou uspokojeny různé potřeby, a která je bytostně vázána k danému sociálnímu kontextu a situaci. Člověk se v okruhu svých přátel vyjadřuje odlišným

způsobem než před svým partnerem. Zároveň se také jeho konverzace promění, pokud se ocitne ve společnosti přátel svého partnera.

Ve své výzkumné části jsem se zaměřovala na způsob, jakým respondenti hodnotí chování partnera v okruhu jeho vlastních přátel. Toto porovnání mi poskytne dvojitý pohled na průběh sociální komunikace a umožní mi analyzovat emocionální postoje a názory, které k této interakci partneri zastávají ve společenském prostředí svého partnera jak při prvním seznámení s okruhem přátel, tak se současnými setkáváními.

4. Jazykový styl

Ve své bakalářské práci se především zaměřuji na vývoj jazykového stylu mezi jednotlivými páry na základě délky vztahu. Pozornost v této kapitole bude věnována úvodu do vysvětlení pojmu jazykového stylu v obecné rovině. Jazykovému stylu rozumím jako způsobu využití, resp. výběru „*jazykových prostředků v daných jazykových projevech jak podle jejich konkrétního cíle, formy a situace, tak podle individualizačního zaměření (např. emotivního, estetického aj.) mluvčího, resp. pisatele*“ (Křístek, 2017).

Jazykový styl můžeme na základě přístupu k interakci s partnerem rozdělit na afiliativní a kompetitivní. Pokud pár tíhne spíše k afiliativnímu jazykovému stylu, bude pro ně interakce představovat cestu ke sblížení a společnému řešení problémů a rozhodování. Pokud bude tedy jeden z partnerů vystaven složité životní situaci, ve které se bude muset rozhodnout pro jednu možnost, obvykle si vyslechne názor svého partnera, než rozhodnutí uskuteční (Carter 2011).

Ti, kteří se vyznačují převážně kompetitivním jazykovým stylem jsou orientováni na moc, konkurenci a dominanci, přičemž jazyk používají pro budování svého postavení v partnerském vztahu. Jejich rozhovory nabývají asertivního, přímého a nadřazeného rázu. Člověk s tímto jazykovým stylem se rozhoduje pouze sám za sebe bez přispění kohokoliv ve svém společenském okruhu (Carter, 2011).

Odlišnosti v komunikačním stylech mohou vyvolávat pocit, že se tyto lidé budou častěji dostávat do konfliktu. Ve skutečnosti jsou to však právě odlišnosti, které nás činí zajímavými a přitažlivými pro svého partnera. Klíčem k tomu, aby se tyto rozdíly nestřetávaly a nestaly se příčinou partnerských konfliktů, je vzájemné porozumění a flexibilita (Carter, 2011).

4.1 Jazykový styl muže a ženy

Předchozí kapitola se věnovala rozdělení hlavních typů jazykových stylů partnerské komunikace a obecnému vysvětlení pojmu jazykový styl. Pro uchopení interakčních proměn jednotlivých párů je nutné pochopit jazykové odlišnosti mužů a žen, proto nesmí tato kapitola v mé výzkumné práci chybět. Rozdíly femininního a maskulinního vyjadřování lze spatřit prakticky na všech gramatických úrovních. V ženském slovníku najdeme spíše jemnější výrazy, zvláště tak při klení lze vyzorovat, že hrubější obraty připadají spíše mužům (Fárová 2013: 19).

Tento rozdíl je z velké části ovlivněn společností, ve které žijeme, která v souladu s představou, že ženy jsou něžnější pohlaví, méně toleruje případné vulgarismy z jejich úst. Ale i na poněkud obecnější úrovni můžeme identifikovat výrazy feminního typu. Jedná se převážně o slova citově zbarvená. Ženy také disponují poměrně širším verbálním rejstříkem pro označení barev než muži.

Co se syntaktické úrovně týče, ženy podle Lakoffové častěji formulují svá tvrzení do podoby otázek, jako kdyby očekávaly souhlas nebo schválení od druhé strany. To může poskytovat určité vysvětlení, proč ženská mluví působí navenek zdvořileji než ta mužská. Mimo to navíc ženy vyjadřují své požadavky nepřímou, je tedy často nutné si tyto požadavky domýšlet (Lakoff in: Fárová 2019: 19). Skutečnost, že tvrzení žen je často formulováno do podoby otázek a působí zdvořileji než mužská tvrzení, se mi však v mé výzkumné práci nepotvrdila.

Během rozhovorů jsem však u žen zaznamenala výrazně nižší frekvenci použití vulgárních slov než u mužů. To samé se týká množství hovorových výrazů. Ve své bakalářské práci se zaměřuji i na problém shody mezi partnery a schopnost domluvy. Partnerské nedorozumění často vychází z nedostatečného porozumění mezi partnery a nevyhovění nevyřčených přání, které mohou být sděleny nepřímou.

K proměně interakce dochází především, když se partneři nachází mimo sociální prostředí. Největších rozdílů si v tomto případě můžeme povšimnout u mužů, kteří mají ve společnosti tendenci podtrhovat tradiční mužskou roli (nápomocná, neemotivní chování). Tyto důrazy na maskulinitu se však zmírňují, když muži interagují s jejich vlastními rodinami (Goffman 1976: 76).

V praktické části bych se chtěla zaměřit právě na to, jakým způsobem se proměňuje komunikace v sociálním okruhu svých vlastních respondentů a jak moc se liší, když interagují se svým vlastním partnerem.

4.2 Téma rozhovoru mezi mužem a ženou

Partneři se odlišují nejen svým jazykovým stylem, ale také tématy, která používají ve svém běžném intimním životě nejčastěji. Téma komunikace, které komunikátoři během rozhovoru volí, závisí na situačním kontextu. Kratochvíl (2009) uvádí, že je možné rozlišovat mezi třemi typy komunikace na základě kontextu: Prvním typem je běžné povídání, ve kterém probíhá sdělování názorů na konkrétní události nebo okomentování událostí, které se jim během dne staly (Kratochvíl 2009: 58-59).

Dalším typem komunikace je hovor o problémech. Tento typ komunikace nemusí nutně znamenat způsob řešení konfliktních situací, ale také způsob překonávání překážek nebo vyjasnění si plánů do budoucna. Konfliktní komunikaci detailněji rozepisují v šesté kapitole, proto ji zde nebudu dále věnovat pozornost. Posledním typem komunikace, který u nás zavedla H. Klímová, je tzv. bytostný rozhovor. Partneři se během tohoto typu rozhovoru sdělují intimní informace o sobě, prohlubují celkovou důvěru ve vztahu a sebeotevívají se tomu druhému (Kratochvíl 2009: 58-59).

Lze si povšimnout některých genderových odlišností, které se pojí s výběrem komunikačních témat. Tato Rozdílnost používaných témat během komunikace mezi muži a ženami spočívá z odlišných zkušeností, které vyplývají právě ze zažitých genderových stereotypů. Jeden z nejdůležitějších aspektů rozdílnosti komunikace mezi ženami a muži je socializace. Sheldon hovoří o tzv. „jazykové socializaci“, která učí lidi od dětství používat jazyk takovým způsobem, aby korespondoval s kulturními normami ohledně maskulinity a feminity v dané společnosti. Tato skutečnost způsobuje, že jsou malé dívky prostřednictvím jazyka ukotvovány na „svém“ místě. To jinými slovy znamená, že dívka bude odsuzována za použití vulgárních nebo hrubých výrazů pojících se s maskulinitou (Fárová 2013: 19, srov. Sheldon, 1990: 84).

Jelikož jsou ženy od dětství vedeny k rodinnému životu, konverzují spíše o rodině, dětech a vztazích, zatímco muži se v konverzaci zaměřují na komplexnější témata jako například zaměstnání, politiku nebo sport. Muži bývají obvykle hovornější na veřejnosti při příležitostech jako jsou večírky nebo rodinné sešlosti. Přesto, že jsou během těchto událostí hovornější, při vyprávění historek obvykle prohlašují, že ženy jsou v partnerském vztahu ty „upovídanejší“ (Fárová 2013: 19).

Komunikační role se proměňují v domácím prostředí, kde se stává aktivnějším komunikátorem žena. Žena ráda sdílí své životní zkušenosti v soukromí a svěruje se svými pocity, kdežto muž se v tomto prostředí komunikace spíše zdržuje. Rozdíl spočívá v tom, že muži používají jazyk pro prosazení své pozice v hierarchickém žebříčku, kdežto pro ženy je komunikace spíše způsob, jak prohloubit spojení s partnerem a porovnávat své osobní zkušenosti (Fárová 2013: 19).

Téma komunikace patří mezi nejdůležitější součást mého výzkumu. V této kapitole jsem popsala, s jakými typy komunikace v rámci kontextu se můžeme setkat. Jedná se o bytostný rozhovor, běžné povídání a hovor o problémech. Druhá část této kapitoly poskytuje náhled na genderovou perspektivu, kde jsou detailně popsány rozdílnosti komunikačních témat na základě pohlaví.

4.3. Volba mluvího mezi spisovným a nespisovným jazykem

„Volba mezi spisovnými a nespisovnými prostředky v komunikaci je pro českého mluvího nutností, výhodou, pro některé už možná momentálním náhodným (neuvědomovaným) rozhodnutím“ (Hoffmannová, 1997).

Podle Chloupeka k volbě mezi spisovným vyjadřováním a použitím teritoriálního nářečí nebo nových substandardů dochází pod vlivem společenské a pracovní ambicí člověka. Mluví dále volí jednotlivé jazykové prostředky na základě jeho emocionálního rozpoložení a expresivity. Již v několika výzkumných pracích byl potvrzen předpoklad, že čím formálnější a závažnější daná promluva je, v tím menší míře se zde projevuje nespisovnost (Chloupek 1986 In: Hoffmannová, 1997).

Ačkoliv spisovná řeč dodává projevu větší váhu a působí prestižněji, pro budování kontaktu s partnerem je použití nespisovného jazyka příhodnější. Podle Čmejkové je volba mezi spisovným a nespisovným jazykem ovlivňována vnitřní nebo naopak vnější projekcí tématu, povahou daného mluvčího a pozitivní či negativní zdvořilostí vůči recipientovi. Pokud se setkáme s nespisovnou komunikací mezi partnery, lze si povšimnout průniku citátově spisovných tvarů a spisovných slov z psaných textů a návodů. Mezi taková slova mohou patřit např. odborné termíny (Čmejková 1993 In: Hoffmannová, 1997).

Volba mezi spisovnými a nespisovnými prostředky jazyka závisí na tématu, o kterém se aktéři baví. Pokud se tedy budou lidé bavit o pracovních záležitostech, budou užívat kód velmi blízký spisovnému jazyku s minimem dialektických či interdialektických prvků. Jakmile však začnou hovořit o tématech jako jsou záliby, rodina a plány do budoucna, přecházejí na projev běžné komunikace, tudíž s velkým množstvím nespisovných prvků (Hoffmannová, 1997).

Na základě probíraných témat s respondenty, do kterého patří téma práce, rodina a plánování do budoucna, se zaměřuji na variabilitu projevů respondentů v rámci výše zmíněných témat a porovnávám, v jakém situačním kontextu si respondenti volí spisovnou či nespisovnou formu českého jazyka.

5. Jazykové prostředky užívané během partnerské komunikace

Použití jazykových prostředků je zásadním pilířem mé empirické části. Považuji proto za nutné popsat jednotlivé jazykové prostředky, které analyzuji. Zvolila jsem celkem pět nejužívanějších jazykových prostředků. Patří mezi ně užití metafor, přirovnání, frazeologických obrátů, eufemismů a dysfemismů. V empirické části práce sleduji frekvenci použití nespisovné češtiny a obecné češtiny.

Nejprve se zaměřím na popis jednotlivých prostředků. První část této kapitoly věnuji vysvětlení frazeologických obrátů používaných v běžné komunikaci a příkladu analýzy určitých typů frazémů, které jsem se rozhodla sledovat i ve své výzkumné části.

5.1 Frazeologické obraty

František Čermák ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* definuje frazém jako kombinaci dvou a více slov s ustáleným významem, který zpravidla není možné odvodit z významů jednotlivých slov (Čermák, 2016). Frazémy jsou součástí běžné lidské komunikace bez toho, aby si člověk uvědomil, že tyto prostředky v interakci používá. Frazémy mohou mít specifický význam při analýze postojů a vyjádření pocitů jejich uživatele (Čermák, 2016).

Součástí frazémů bývají obvykle hovorové či nespisovné výrazy a expresivní výrazy. Mezi základní znaky frazémů patří např. užívání metafor a jiných stylistických a rétorických figur, citově zabarvené výrazy a archaismy. Mezi druhy frazémů patří slovesné a neslovesné výrazy, přísloví, rčení, pořekadla, pranostiky, ale především také přirovnání, kterému však věnuji samostatnou kapitolu níže (Čermák, 2016).

V praktické části se věnuji rozboru výhradně jen slovesných a neslovesných frazémů. Slovesné frazémy jsou všechny nevětné spojení, které obsahují sloveso (např. měnit barvu). Dále však rozlišujeme neslovesné frazémy, do kterých spadají frazémy s funkcí jména v nominativu, frazémy s funkcí adverbialní a nakonec frazémy tvořené z neautosémantických komponentů (např. pro nic za nic) (Grepl, 1995, 71). Ostatním druhům frazémů jako jsou například rčení, přísloví a pořekadla nevěnuji v mé bakalářské práci pozornost.

5.2 Přirovnání

Termín přirovnání podobně jako metafora označuje pojmenování na základě srovnání dvou subjektů. Předměty, které přirovnáváme mohou mít podobně jako u metafory společnou vlastnost, ale způsob, jakým lidé přirovnávají může být mnohdy rozdílný.

V přirovnání hraje důležitou roli nadsázka, která v extrémní míře zvýrazní danou vlastnost, kterou přirovnáváme, např. „Jsi vysoký jako žirafa.“ Stejně jako nadsázka, tak i přirovnání se snaží danou věc zveličit.

Přirovnání od metafory poznáme tím, že využívá propojovací výrazy jako např. až, než nebo jako (Čermák, 2017). Jelikož stejné přirovnání může v situačním kontextu

nabývat různých významů chtěla bych ve své práci analyzovat především způsob použití přirovnání v komunikaci párů a frekvenci jeho použití.

5.3 Metafora

Metafora se nejčastěji definuje jako obrazné pojmenování věci, jevu či procesu na základě podobnosti s tím, co má označovat (Bečka 1971). Účastník komunikace si použití metaforu nemusí být zcela vědom, ale použití tohoto prostředku prozradí jeho postoj k jedné z oblastí, jenž jsou součástí kvalitativních rozhovorů použitých v empirické části mého výzkumného šetření.

Podobný jazykový prostředek metaforu je tzv. přirovnání, které popisují výše.

5.4 Eufemismus

V určitém situačním kontextu člověk raději zvolí změkčený způsob vyjádření místo vyjádření otevřeného (a případně neomaleného). Lidé často používají tyto výrazy, aby se vyhnuli otevřenému a přímému pojmenování. Použití eufemismu může totiž v určitém situačním kontextu působit jako šetrnější vyjádření konkrétní myšlenky (Vybíral 2009: 132).

Pokud partneři budou často používat eufemismy, bude to znamenat, že se budou snažit ochránit toho druhého před dopadem přímých, někdy až „tvrdých“ slov. U některých adresátů však použití eufemismů v nehodící se situaci může vyvolat pochybnosti. Použití eufemismu může mluvčímu sloužit i k oddálení nepříjemných sdělení. V partnerském soužití z mého výzkumného vzorku bych jako příklad mohla uvést prohlášení respondenta Jaroslava: „Ty jsi to zase slíbila a víme, jak to je“ (Vybíral 2009: 132).

5.4 Dysfemismus

Dalším jazykovým prvkem, kterým se ve své bakalářské práci zabývám, je dysfemismus. Dysfemismus vyjadřuje opak k eufemismu, který byl popsán výše (Krysin 1994 In: Hladká 2017).

Cílem použití tohoto jazykového prostředku je urazit adresáta, vyvolat prostřednictvím použití výrazu tohoto typu nepříjemný dojem a snížit vážnost osoby, proti které je tento jazykový prostředek použit. Nejčastěji se jedná o zhrubělé, vulgární pojmenování, jejichž užití je časté ve slanzích, v mluvě mládeže a všude tam, kde se projevuje větší zájem o silácké a nekonvenční vyjadřování (Krysin 1994 In: Hladká 2017).

Dysfemismus jakožto jazykový prostředek lze chápat jako tabuové slovo. *„Tabuová slova ve smyslu tabuových náhražek se na základě stále vnímané, resp. i nadále tabuizované povahy označovaného opotřebovávají, což vytváří tlak na tvorbu stále nových označení, srov. např. řadu sráč – prevét – hajzl jakožto označení pro ‚WC‘“* (Čermák 2010: 71).

Mezi tabuová slova patří jak vulgarismy, tak tzv. *„jazykový kompromis.“* Jazykový kompromis označuje náhradu vulgárního prostředku za nevulgární z důvodu obav možné sankce ve společnosti. Místo „Do prdele“, řekneme „Do prkenné ohrady“ apod. Příznakost dysfemismu může záviset na kontextu užití, na vztahu komunikantů i na subjektivním vnímání tohoto lexému jak z pohledu mluvčího, tak z pohledu adresáta, popřípadě třetí osoby. Je tedy značný rozdíl, jestli použijeme v daném kontextu slovo papule, huba či držka (Čermák 2010 in: Šemelík 2019: 42).

6 Komunikační vzorce

Jedna z hlavních výzkumných otázek této práce spočívá ve způsobu řešení konfliktů dnešních mladých lidí. Propůjčila jsem si několik teoretických konceptů, se kterými bych chtěla ve svém empirickém šetření dále pracovat. Tyto koncepty označují celkem tři komunikační vzorce, které určují negativní jednání osob vystavených konfliktní situaci.

Nejčastější způsob řešení partnerského konfliktu je pomocí negativní reciprocit, tj. cyklení negativity. Konfliktní situace se v tomto případě vyznačuje zvýšenou prezencí vzteku, agrese, smutku a pohrdání, jenž jsou během komunikace stále více prohlubovány (Guerrero, Valley 2012: 449).

Pokud bude jeden z páru používat kompetitivní komunikační strategii nebo komunikovat nepřímou, partner ho bude s velkou pravděpodobností v tomto vzorci následovat. Vzorce negativní reciprocit mohou být vyvolány řadou nepřátelského chování, včetně sarkasmu, osobní kritiky, nadávek, křiku a nespravedlivých obvinění (Guerrero, Valley 2012: 451). Pietromonaco a kolektiv předpokládali, že síla pouta k partnerovi předpovídá jejich očekávání a přesvědčení, které mají od svých partnerů. Shoda či neshoda v dosažení stejných cílů pak ovlivňuje, jaké pocity a chování budou partneři vyjadřovat během konfliktu (Pietromonaco et al., 2004).

Já ve své práci sleduji shodu či neshodu partnerů na konkrétních situacích. Porovnávám soulad jejich výpovědí, když se respondenti měli vyjádřit, zda se shodnou ve výběru dovolené nebo nabytku. Na základě těchto výpovědí srovnám jejich výpovědi s jejich pohledem na vlastní řešení konfliktu během partnerského vztahu. Předpokládám, že partneři, kteří nemají zásadní potíže se shodnout na výše zmíněných příkladech, budou řešit konflikty klidněji a konstruktivněji než partneři, kteří mají problém se ve svých názorech shodnout.

Druhým záporný způsob komunikace během konfliktu je tzv. *Demand withdraw* komunikace. Jedná se o vyhýbající postoj k hádce, kdy se jeden z partnerů pokouší o daném problému diskutovat a vybízí svůj protějšek ke změně či ho obviňuje. Druhý partner se rázem na to uzavře do sebe, mlčí a odmítá problém řešit (Fournier 1987: 7-8).

Poslední negativní vzorec komunikace, kterému bych chtěla ve své bakalářské práci věnovat pozornost je Gottmanův konstrukt, jenž pojmenoval

Čtyři jezdcí apokalypsy. Tento komunikační vzorec v sobě zahrnuje čtyři různé způsoby destruktivní interakce během konfliktu: kritizování, obhajování, opovrhování a zdržování (nespolupracování), kde opovrhování a zdržování je pro partnerský vztah chápáno jako extrémně destruktivní. Kritizování zahrnuje slovní osočování a ponižování partnera; obhajování zahrnuje prosazování, že moje chování je oprávněné a správné, opovrhování zahrnuje projevy pohrdání partnerem; a zdržování (nespolupracování) zahrnuje neochotu uznat problémy ve vztahu a diskutovat o nich (Guerrero, Valley 2007: 455, srov. Gottman, 2015: 48).

Při analýze řešení konfliktu se však nezaměřuji pouze na destruktivní techniky, ale také i na pozitivní komunikační strategie, které mohou vést ke zlepšení důvěry a stability vztahu. Inspiraci jsem si převzala z výzkumu Doubravské, která zkoumala komunikaci ve funkčních a dysfunkčních manželstvích. V této studii se projevilo, že mezi komunikační vzorce, které pomáhaly zkvalitnit interakci mezi partnery, můžeme řadit snahu o frekventovanou komunikaci o osobních problémech (Doubravská 1996: 81).

Skrze sdílení osobních problémů, dochází k procesům sebeotevírání se a posilování důvěry, které jsem zmínila již ve druhé kapitole. Pozitivní partnerská komunikace se ovšem vyznačuje dalšími rysy, jako např. otevřeným sdílením emocí a vysokou mírou vzájemné podpory a oceňování druhého.

V pozitivní komunikaci se objevuje vysoká kontextová jasnost sdělení a vyváženost komunikačních vstupů, tzv. schopnost setrvat u jednoho tématu. Partneři zároveň akceptují odlišné názory svého partnera a v případě konfliktu se snaží o konstruktivní řešení oba partneři stejnou vahou (Doubravská 1996: 81-82).

Mezi jednotlivými páry výzkumného vzorku porovnávám, jaké komunikační strategie používá daný pár pro řešení konfliktů, plánování do budoucnosti a v situacích, při nichž se dostanou do střetu názorů. Analyzuji pozitivní a negativní komunikační vzorce, které popisují výše v této kapitole

7 Obecná specifika výzkumného šetření

7.1 Výzkumné otázky

- 1.) Co respondent očekával při vstupu do nového vztahu?
- 2.) Jaké komunikační strategie si respondent přebíral ze svého sociálního prostředí pro interakci s partnerem?
- 3.) Jak se liší jazykový styl na základě délky vztahu?

7.2 Metoda

Metodická část bakalářské práce se bude zabývat výzkumným šetřením lidí ve věku 18-30 let a bude zjišťovat, jak respondenti vypovídají v rámci posouzení sounáležitosti v partnerském vztahu a jak hodnotí komunikační postoje svého partnera. Rozhodla jsem se uskutečnit polostrukturované rozhovory s partnerskými vztahy různé délky. Mezi čerstvé vztahy považuji vztahy do dvou let. Soužití, které trvá déle než dva roky, považuji za dlouhodobé. Porovnáám perspektivu očekávání od vztahu a přístupu ke konfliktům dospívajících mužů a žen, přičemž zohledním rodinné prostředí, ze kterého respondent pochází.

Pro získání respondentů jsem se rozhodla použít metodu sněhové koule a využít sociálních sítí. Nejdéle fungující pár byl osloven z vlastních kontaktů. S každým respondentem z páru zvlášť jsem realizovala hodinový rozhovor, který je rozdělen do třech částí. První část se věnuje celkovému dojmu ze vztahu, očekávání, představám o ideálním partnerovi a hodnocením komunikace v oblastech jako pochopení, řešení konfliktů, slovní emocionální podpora partnera a shodě mezi partnery v oblasti plánování.

V druhé části rozhovoru jsem zkoumala vliv socializace na vyjadřování se respondenta ke svému partnerovi. Poslední oblastí jsem zjišťovala, do jaké míry ovlivňuje způsob komunikace respondenta jeho sociální okolí, přičemž mám na mysli lidi, s kterými je v pravidelné interakci (kolegové ze zaměstnání a přátelé).

S každým respondentem jsem vytvářela hlasový záznam, na nějž byl každý respondent předem řádně upozorněn. Jako postup při analýze dat jsem zvolila zakotvenou

teorii. Zakladateli zakotvené teorie jsou Anselm Strauss a Barney Glaser. Později začal Strauss spolupracovat s Juliet Corbinovou a v roce 1990 vydali knihu „Basics of Qualitative research. Grounded theory of Qualitative Research“, kde se také věnovali zakotvené teorii. Strauss a Corbinová tvrdí, že „je to teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje (Strauss, Corbinová 1999: 14).

To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů o zkoumaném jevu, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné“. (Strauss, Corbinová 1999: 14).

Nedílnou součástí zakotvené teorie jsou kódovací procesy. Glaser uvádí dvě kódovací fáze: substantivní a teoretickou, Strauss a Corbinová hovoří o třech fázích: kódování otevřené, axiální a selektivní. V této bakalářské práci jsem se rozhodla využívat kódování podle Strausse a Corbinové. Otevřené kódování znamená vytvoření pojmů, které označují jednotky textu. Je to tedy přidělování jmen k jevům. Pojmy jsou dále kategorizovány, to znamená, jsou vytvořeny kategorie, do kterých seskupujeme ty pojmy, které přísluší jednomu jevu. Tyto kategorie jsou následně pojmenovány. (Říhářek 2013: 49-51).

Axiální kódování navazuje na otevřené kódování a dochází při něm k vytváření kategorií a subkategorií. Je to soubor postupů, pomocí kterých jsou údaje znovu uspořádány novým způsobem. Patří sem například příčinné podmínky, jev, následky, strategie jednání a interakce. Selektivní kódování je posledním z kódování, ve kterém jsou kategorie spojovány do centrální kategorie (Říhářek 2013: 49-51).

Typickou vlastností zakotvené teorie je také rozšiřování vzorku v průběhu výzkumu, abychom získali informátory reprezentující odlišné varianty jevu (Říhářek 2013: 51). V mém případě k rozšiřování vzorku nedošlo. Domnívám se, že informátoři, kteří se účastnili mého výzkumu, tvořili vzorek dostatečně diferenciovaný a jejich odpovědi reprezentovaly odlišné varianty zkoumaných jevů. Je však nutné zmínit, že vzorek byl poměrně malý, tvořilo ho celkem 8 respondentů. Navzdory malému vzorku se domnívám, že můj výzkum dosáhl teoretické saturace, protože informátoři, kteří se výzkumu zúčastnili, dostatečně reprezentovali různé varianty jevu.

7.3 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumné metody bylo zjistit, jakým způsobem mladá populace nahlíží na partnerské vztahy a jakým způsobem hovoří o očekáváních a motivacích k udržení svého vlastního vztahu. Dále toto výzkumné šetření zjišťuje, jakým způsobem o vztazích respondenti mluví ve společnosti své rodiny či v okruhu svých přátel. Ve výzkumu se bude vycházet z názorů osob na to, co podle nich splňuje stabilní vztah a v jakých situacích podle nich dochází nejčastěji ke konfliktům. Tato práce však není zkonstruována jen na základě výpovědí o tom, co ve vztahu nefunguje, ale také na podstatě toho, co podle respondentů tvoří pevný základ partnerského svazku. Rozhovory zachycují autentické výpovědi aktérů a snaží se zachytit možné rozdíly či podobnosti v názorech a zkušenostech jednotlivých párů.

7.4 Charakteristika a výběr výzkumného vzorku

Cílovou skupinu výzkumného šetření tvoří nesezdané páry ve věku od 18 do 30 let z Plzně a přilehlého okolí. Jednotlivé páry byly oslovovány na základě známostí a přes sociální sítě jako jsou Facebook či Instagram. V období od listopadu 2021 do ledna 2022 bylo osloveno celkem 5 párů, z nichž 4 se výzkumu také účastnili.

Tabulka 1 Popis respondentů

Pár	Délka vztahu	Stav rodiny
Štěpánka + Jaroslav	1 rok	Stabilní / Nestabilní
Petra + David	1.5 roku	Nestabilní / Nestabilní
Michaela + Richard	3 roky	Nestabilní / Nestabilní
Nina + Václav	8 let	Stabilní / Stabilní

Tabulka 1 ukazuje přehled respondentů, kteří se účastnili výzkumu. Nejčerstvější pár tvoří Štěpánka a Jaroslav. Štěpánka pochází ze stabilní rodiny, to znamená z rodiny, kde přetrvává manželský svazek, kdežto Jaroslav pochází z nestabilní rodiny, tudíž má

došlo v jeho rodině k rozvodu. Nejdelší pár tvoří Nina a Václav, kteří oba pochází ze stabilních rodin. Oba z partnerů ve zbylých dvou vztazích si prošli rozvodem svých rodičů, z tohoto přehledu je tedy na první pohled zřejmé, že převažují respondenti z rozpadlých rodin.

7.5 Etické řešení výzkumu a ochrana respondentů

Mezi nejzákladnější etické zásady, kterých by se výzkumník měl během svého projektu držet, řadíme především informovaný souhlas s účastí ve výzkumu po tom, co byl účastník plně obeznámen s obsahem a účelem výzkumné práce a ochranu osobních údajů poskytnutých během rozhovoru, aby bylo dosaženo plné anonymity. (Walker, 2013).

Během rozhovorů byly obě tyto etické zásady zcela dodržovány. Účastníci kvalitativních rozhovorů byli nejprve obeznámeni se všemi náležitostmi výzkumu. Nejprve byly shrnuty jednotlivé části rozhovoru, aby si respondent mohl udělat představu o tom, na co přibližně bude během výzkumu dotazován. Dále byli také účastníci výzkumu informováni o přibližné délce rozhovoru a požádáni o souhlas vytvoření audio nahrávky jejich výpovědí.

8. Výsledky výzkumného šetření

Tato kapitola má za účel vyhodnotit sesbíraná data a jejich interpretaci ze samotného výzkumného šetření. Jednotlivá témata, která jsem s respondenty během rozhovoru probírala, jsem rozdělila do podkapitol podle kódů, které jsem v komunikaci shledala jako opakující se nebo zajímavé pro vysvětlení rozdílů mezi jednotlivými páry.

Zároveň jsou dílčí kódy rozděleny podle již předpřipravených částí polostrukturovaného rozhovoru, jimiž jsou: očekávání a motivace k udržení stávajícího vztahu, vliv rodiny na komunikaci v partnerském životě a poslední částí je stejně tak, jako vliv rodiny, použit také vliv sociálního prostředí, ve kterém se jednotliví respondenti nacházejí.

9. Očekávání respondentů od partnerského soužití

Jak jsem již zmínila v teoretické části, výběr partnera v současné době představuje jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě jedince. Díky této skutečnosti jsem v rámci polostrukturovaných rozhovorů rozhodla sledovat, jakým způsobem respondenti hovoří o jejich očekáváních od partnerského vztahu. Abych však byla schopna zachytit konkrétnější představy mladých párů ve svém výzkumném vzorku, diskutovala jsem s respondenty také jednotlivé vlastnosti, které by měl mít jejich ideální partner.

V této části si nejprve představíme obecné představy respondentů o partnerských vztazích. Pro téměř všechny dotázané partnerský vztah představoval svazek, který by měl vydržet do budoucna. Budoucí plány s partnerem pro tyto lidi představovaly hlavní faktor v rozhodnutí, zda vstoupí do partnerského svazku. Bez splnění tohoto požadavku by podle Richardovo, Jaroslavovo a Václavovo slov neměl vztah smysl.

Jisté odchýlení lze spatřit u Niny, která na otázku, zda od jejího stávajícího vztahu něco očekávala, odpověděla krátce, že nic neočekávala. K tomu však dodala: „*Bud' to vyjde nebo ne.*“ Z výpovědí respondentů mého výzkumného vzorku lze tedy soudit, že před vstupem do partnerského vztahu si důkladně promýšlí, zda si s daným člověkem dokáží představit společný život a zda se shodují jejich plány do budoucna.

Jak jsem již zmínila na začátku této kapitoly, pozornost během studie věnuji i konkrétním vlastnostem a hodnotám, které respondenti nejčastěji vyzdvihovali. Jelikož jsem si během diskuze o těchto konkrétních představách všimla jistých genderových odlišností, rozhodla jsem se je krátce představit.

Petra i Michaela se shodly v tom, že od svého partnera očekávají psychickou podporu a sdílené hodnoty do života. Druhým požadavkem byla podle nich láska ze strany partnera a sdílení stejných tužeb. Michaela a Nina dokonce obě řekly, že ideálního partnera již mají. Všichni muži z mého výzkumného vzorku se shodli na tom, že od své partnerky očekávali společné hodnoty a zájmy. Zatímco muži se v případě mé cílové skupiny zaměřili spíše na stránku společných aktivit a společných hodnot, u žen můžeme spatřit opakující se vzorec, v němž se střídají nejčastěji zmiňované konkrétní charakterové rysy, jako například psychická opora, tolerance nebo upřímnost.

Kdybychom srovnali očekávání uvnitř partnerského vztahu mezi zúčastněnými páry, všimneme si i v tomto případě několika rozdílností v představách o ideálním partnerovi. První pár (délka vztahu 3 roky) Michaela a Richard oba vytyčují smysl pro humor, avšak poté se ve svých představách liší konkrétně ve způsobu vyobrazení svého ideálu. Michaela jako žena se pohybuje spíše po emocionální rovině, při níž dává pevný důraz na psychickou oporu, lásku a toleranci ze strany partnera, kdežto Richard podtrhává společné zájmy a hodnoty.

Petra s Davidem (délka vztahu 1,5 roku) oba vyzdvihují důvěru a společné zájmy. Odchýlení lze spatřit u nejdéle trvajících vztahu (8 let). Nina a Václav se odlišují v zásadní věci. Nina prohlašuje, že ideálního partnera již našla, avšak Václav zdůrazňuje, že Nině od ideálu chybí společné zájmy a „*ideologie zkoušení nových věcí*“, kterou Václav podporuje. Nina přesto prohlásila: „*Zkousím s ním všechno, soupe mi dál v životě*“. Z Niny slov lze spatřit patřičnou snahu zaplnit mezery, kterých si je ve vztahu vědoma, avšak spoustu těchto aktivit Václav podle Niny vnímá jako „*hlouposti*“ a neřadí je mezi požadované činnosti, které Václav podporuje.

Štěpánka jako poslední ze zúčastněných respondentek také zvýrazňovala spíše emotivní aspekt, tudíž aby byl partner empatický, hodný a nápomocný a aby ji měl rád. Její partner Jaroslav se se Štěpánkou shodl na psychické opoře, kterou by od ní jako od partnerky vyžadoval. Vyzdvihoval však ještě vzájemnou důvěru, pochopení a fyzickou přitažlivost.

Tato kapitola shrnuje představy a očekávání od partnerského vztahu a ideálního partnera. Muži v rámci mého výzkumu od partnerského soužití požadovali výhradně společné zájmy se svou partnerkou, stejné hodnoty a fyzickou přitažlivost. Ženy naopak kladly důraz na psychickou podporu, potřebu lásky a vzájemné porozumění. Nezávisle na pohlaví se téměř všichni respondenti shodli na tom, že do partnerského vztahu vstoupí jedině v případě, že si s daný člověkem budou moci dokázat představit budoucnost a ve vztahu uvidí smysl.

Následující kapitola se již zaměřuje na jednotlivé motivace respondentů k udržení kvalitní a efektivní komunikace. Výše zmíněnou motivaci pro mě představovala shoda a porozumění mezi partnery, konstruktivní řešení konfliktů a jejich vzájemná důvěra.

10. Shoda a porozumění mezi partnery

Jelikož se domnívám, že délka vztahu snižuje snahu partnerů si navzájem porozumět, položila jsem během rozhovorů respondentům otázku, zda se někdy ocitli v situaci, kdy by svému partnerovi nerozuměli. Zároveň jsem chtěla vědět, v jakém kontextu k těmto situacím dochází.

Během interview jsem se setkala odpověďmi, že respondenti někdy nepochopí, co jim partner/ka chtěl/a říci. Zároveň se jednalo o respondenty z párů, které jsou spolu déle než tři roky. Respondenti mužského pohlaví uváděli různé důvody, které tvořily překážku v porozumění svému partnerovi. Jeden z důvodů, který uváděl konkrétně respondent Václav je časté přeskokování jeho partnerky z tématu na téma jiné. Sám dotazovaný připustil, že poté nastává v konverzaci zbytečný chaos, kvůli kterému často vznikají i následné konflikty. Jednalo se však o jediného muže v mém výzkumu, který přítomnost neporozumění ve vztahu připustil a zároveň dodal, že tyto překážky vedou k následnému konfliktu.

U respondentek z mé cílové skupiny se častěji objevovala tendence připustit, že se několikrát ocitly v situaci, kdy svému partnerovi zcela neporozuměly. Ve většině případů zmiňují aktivity a zájmy, které jim partner vysvětluje a popisuje, ale také padla zmínka i o použití technických pojmů a slangových výrazů ze strany partnera.

Štěpánka s Michaelou podotýkají, že se doptávají, dokud dané situaci nebo popisu nerozumí a uznávají, že někdy si tato skutečnost žádá extra trpělivost z partnerovy strany. Petra s Ninou zmiňují, že hodně záleží na reakci partnera. Jakmile na ně partner zvýší hlas či změní výraz, doptávat se přestávají a raději odchází pro radu za někým, kdo jim danou aktivitu či pojem dovysvětlí. Snaha o porozumění významu dané věci se v případě mých respondentek odvíjí od předpokládané reakce jejich partnera.

Když si partneři měli představit, že se nachází v situaci, kdy je potřeba rozhodnutí o společné dovolené nebo koupi nábytku, převážná většina dotazovaných párů zodpověděla, že se v rámci možností shodnou téměř pokaždé. U dvou středně dlouhých párů jsem se setkala s výpověďmi upozadující muže, tím mám na mysli, že se respondentky i respondenti v těchto vztazích shodli na tom, že při výběru společné dovolené nebo nábytku má hlavní slovo žena. U nejdéle trvajících párů jsem si všimla výrazného cyklení negativity. Nina v rámci diskuze o volbě dovolené a koupi nábytku

zareagovala: „*Tak to se hádáme pořád*“, kdežto partner Václav prohlásil: „*No jeden musí vždycky udělat kompromis. Nejde to jinak, úplně jako totálně se u toho hádat nebudeme nebo takhle.*“ Tento zároveň nejdéle trvající pár v rozhovoru použil největší množství negací, především, když se rozebíralo téma konfliktů, shody či slibů. Tato komunikační strategie odpovídá cyklení negativity, kterou jsem detailněji popsala v šesté kapitole.

Výše zmíněný komunikační vzorec lze názorně ukázat na příkladu výpovědi respondentky Niny: „*No tak já mu vždycky vysvětlím, že pokud nepřestane, tak se naštvu a nebudu s ním mluvit. A když jede dál, tak jsem pak taky tvrdohlavá a taky si prosazuji svou. A pak jsme schopní se hádat fakt dlouho. Ještě jak on musí mít pořád tu svoji pravdu a stejně i když ta hádka už skončí, tak řekne něco jako ale stejně si myslím a jede to dál.*“

U zbylého, zároveň nejkratšího vztahu jsem zaznamenala silnou rovnost mezi členy páru. Podle slov obou respondentů nejkratšího vztahu nadhazují oba partneři možnosti, než se střetnou ve svých zájmech a naleznou požadovanou shodu. V tomto výběrovém vzorku lze tedy soudit, že čím déle spolu partneři tvoří pár, tím méně spolu souhlasí.

11. Řešení konfliktů

V řešení konfliktů můžeme spatřit jasné genderové rozdíly. Muži v mé cílové skupině se téměř vždy snaží vyřešit konflikty konstruktivně, rychle a s co nejmenší újmou pro obě strany. Ženy v případě této studie spíše přistupují na kompromisy a pokud se jedná o konflikt, ve kterém každý zaujímá jiné stanovisko a dlouho nehodlá ani jeden ze vztahu přijmout názor toho druhého, ustupují jako první zpravidla ženy.

V závislosti na stabilitě rodiny se v mé výzkumné práci potvrzuje tvrzení Blakesleeové o touze dětí řešit své budoucí konflikty v partnerských vztazích konstruktivněji než jejich rodiče (Blakeslee, Wallerstein 1989). Jaroslav, který pochází z rozvedené rodiny např. o konfliktních situacích svých rodičů tvrdí: „*Tatka je workoholik, takže ten je hodně v práci a mamka je hodně taková, že potřebuje jako podporu a tam podle mě chybělo i nějaký jako... Když třeba jela k doktoru do porodnice, tak jí třeba kolikrát neodvez a odvez jí jako švagr a tuto. A to si myslím, že tuto je podle ní jako asi důležitý a ono tam bylo prej víc věcí, že se pak jako i hádali, ale ne nějak*

hodně, ale prostě neshody názorů a myslím si, že k tomu přispělo i to, že žili u tatkovu rodičů. “

Když se měl Jaroslav vyjádřit o průběhu konfliktu se svou partnerkou, odpověděl: *„Už jsme teda měli jako hádku, kde jsme ani jeden neustoupili, ale prostě jsme jako každéj vstřebal to, že druhěj na to má jinej názor. Nesnažili jsme se ho jako nějak lámat, aby jako ho změnil, prostě jsme zjistili po nějaký dlouhodobější ne jakoby hádce, ale jako nějakým řešením, že prostě ten jeden toho druhýho nepřesvědčí nebo každéj má jako svoje stanovisko a že jsme to tak nechali, to bylo asi jedna věc a jinak si myslím, že jako moc konfliktní ve vztahu nejsme a když se jako něco naskytne, tak většinou kompromis, a že je to jako v pohodě, a že je to záležitost prostě na chvíli, že to není jako žádný nemluvení tejdén, ale že to řešíme konstruktivně a bez co největších újmů. “*

Jen jeden ze zkoumaných párů sám o sobě prohlásil, že by se považoval za konfliktní, a že jejich konflikty měly dlouhodobější přesah. Ostatní přisvědčili, že se snaží své konflikty řešit co nejrychleji, ale že k nim nedochází nijak často (v případě Petry s Davidem zatím nikdy). Čím déle však určitý vztah trvá, tím větší množství konfliktních situací respondenti zmiňovali. To samé se týká větší frekvence použití dysfemismů a výrazů obecného jazyka. U Štěpánky si ve výpovědi o své vlastní zkušenosti s konfliktem můžeme povšimnout použití frazeologického obratu a neslovesného frazeologizmu: *„Už jsme se pohádali..Ne teda jako že by to bylo na nože, že bych si jako sbalila kufry a práskla s dveřma, už tě v životě nechci vidět, ale už jsme se párkrát pohádali a bylo to tak, že jsme se každéj uzavřel do sebe, každéj byl v jedný části baráku a snažili jsme se jako ignorovat. Nikdo na sebe nemluvil, mluvili jsme na zvířata, ne na sebe. A tak jsme se jako mýjeli, a tak byla úplně tichá domácnost. “*

Štěpánka v této výpovědi použila dva explicitně odlišné jazykové prostředky. V rámci asociace se respondentce jako první frazém vybavila figura: „Na nože“, který použila ve své výpovědi o partnerském konfliktu. Skutečnost, která tato figura popisuje se však podle Štěpánky slov jejich vztahu netýkala. Svou vlastní zkušenost popsala metaforou „tichá domácnost“. Touto odpovědí respondentka tedy jinými slovy míní, že v jejím vztahu nedochází k negativní reciprocitě, při níž se zvyšuje napětí a stupeň agrese, ale spíše k jedné z destruktivních komunikačních strategií, a to konkrétně k taktické ignoraci.

Tato kapitola popisuje rozdíly řešení konfliktů z genderového hlediska a v závislosti na délce vztahu. Z pohledu genderu si lze povšimnout jasných rozdílů přístupu ke konfliktům mezi muži a ženami. Muži se snaží řešit konflikty rychle a konstruktivně, kdežto ženy se v tomto konkrétním výzkumném vzorku zdály být spíše zdrženlivější a často se u nich projevovala komunikační strategie „Demand- withdraw“ nebo ignorace. Zároveň se ukazuje, že čím delší daný vztah je, tím více se zvyšuje tendence ke konfliktům a jeho prospektivního řešení. V závěru kapitoly uvádím příklady použití jednotlivých jazykových prostředků. V dalším oddíle mé praktické části se věnuji popisu reakcí respondentů v situacích, kdy jeden z partnerů porušil slib.

12. Porušení slibů

V předešlé kapitole jsem se zaměřila na otázku, jakým způsobem respondenti hodnotí průběh komunikace v rámci řešení partnerského konfliktu. V této části se však podrobněji zaměřuji na jeden specifický faktor zapříčínující konfliktní události. Konkrétně se jedná o situaci, během níž dochází k porušení slibu ze strany jednoho z partnerů.

První reakcí všech respondentů byl požadavek o vysvětlení důvodu porušení dohody či slibu. Respondenti nejčastěji rozlišovali mezi sliby impulsivními a sliby dlouhodobými. Porušení slibů impulsivních, což jsou například pozdní příchody, zrušení slíbené účasti na specifickém místě nebo pomoci, vnímali respondenti jako snadno odpustitelnou záležitost.

Michaela, Jaroslav, Petra a Lenka dodávají, že svému partnerovi porušení slibu kratší dobu připomínali, aby zamezili opakování této situace v budoucnu. Na druhé straně však respondenti velmi často zmiňovali nevěru, jako porušení slibu loajality. V tomto případě se všichni kromě respondentky Petry shodli na tom, že by nevěru za žádných okolností neodpustili a považovali by vztah za zcela rozpadlý. Petra však do současného vztahu vstoupila s velmi špatnými zkušenostmi z minulosti. Tato skutečnost by mohla vysvětlovat její tvrzení: *„Za cenu šťastného vztahu bych nevěru byla schopna odpustit.“*

Závěrem této kapitoly lze shrnout, že respondenti rozlišovali mezi impulsivními a dlouhodobými sliby. Pokud se jednalo o slib impulsivní, vnímali jeho porušení jako snadno odpustitelnou záležitost. Téměř většina respondentů v mém výzkumném vzorku považovala za závažné porušení slibu nevěru. Podle těchto respondentů se zároveň jednalo o jedinou situaci, která by měla destruktivní dopady na jejich partnerský vztah.

V dalším okruhu polostrukturovaného rozhovoru se věnuji vlivu rodinného prostředí na komunikaci ve vztahu. Středem mé pozornosti je komunikace v rodině o vztazích, způsob řešení konfliktů rodičů a nejpoužívanější témata komunikace v rodině respondenta.

13. Vliv rodinného prostředí na komunikaci ve vztahu

13.1. Komunikace v rodině o vztazích

V polostrukturovaném rozhovoru jsem jako jednu z otázek respondentům pokládala, zda a jakým způsobem se ve své rodině bavili o vztazích. Všichni respondenti otevřeně mluvili o vztazích alespoň s jedním z rodičů. Ve většině případů lze dominantní roli v komunikaci o vztazích přisoudit matkám, tito respondenti zároveň uváděli, že otec se na jejich výchově podílel pouze minimálně. Michaela a Petra se shodly ve výpovědi, že jejich otcové ví, že jsou s někým v partnerském vztahu, ale nedoptávají se dál, zatímco matky jsou v tomto směru sebestřednější. O vztahu tedy téměř nikdy nekomunikovali s respondenty otcové, nýbrž tuto roli spíše zaujímaly matky. Otcové kladli podle výpovědí respondentů důraz především na kázeň a výsledky dětí ve škole.

13.2. Konflikty v rodině

V rámci svého výzkumu jsem chtěla zjišťovat, jestli se liší řešení konfliktů u vztahů respondentů a vztahů jejich rodičů. Zajímala mě tedy především jak velká byla tendence respondentů následovat způsob řešení konfliktů po svých rodičích. V závislosti na pozorování této tendence jsem brala větší ohled na jednání rodiče, se kterým měl respondent bližší vztah. Soudila jsem, že větší vliv na socializaci dítěte a schopnost řešení konfliktů bude mít právě tento rodič.

Nelze odhadnout, zda měla většina respondentů spíše blíže k matce nebo k otci. Podle jednotlivých výpovědí jsem usoudila, že silně záleží na kontextu, z čehož nelze vyvodit závěr, že by se stalo pravidlem, aby děti více citově přilnuly k matce nebo naopak k otci. Když jsem však srovnala jednotlivé výpovědi respondentů o řešení konfliktů v rodině, zjistila jsem, že většina respondentů přebírá jednotlivé způsoby jednání během konfliktních situací od jednoho ze svých rodičů. Vždy se zároveň jednalo o rodiče, ke kterému respondenti během rozhovoru vyjádřili kladnější vztah.

Např. když se měl Václav vyjádřit o řešení konfliktu se svou přítelkyní, uvedl: *„Určitě děláme kompromisy, už jsme teda měli jako hádku, kde jsme ani jeden neustoupili, ale prostě jsme jako každej vsřebal to, že druhej na to má jinej názor. Nesnažili jsme se ho jako nějak lámat, aby jako ho změnil, prostě jsme zjistili po nějaký dlouhodobější ne jakoby hádce, ale jako nějakým řešením, že prostě ten jeden toho druhýho nepřesvědčí nebo každej má jako svoje stanovisko a že jsme to tak nechali, to bylo asi jedna věc a jinak si myslím, že jako moc konfliktní ve vztahu nejsme a když se jako něco naskytne, tak většinou kompromis, a že je to jako v pohodě, a že je to záležitost prostě na chvíli, že to není jako žádný nemluvení tejden, ale že to řešíme konstruktivně a bez co největších újmů“.*

Jistou paralelu můžeme spatřit v jeho vyjádření o zkušenostech s rodinnými konflikty: *“Tak taťka třeba ten to řeší s tou přítelkyní..Tak ten to řeší jako hodně, že si z toho dělá srandu a jako zlehčuje to. A mamka je jako dost no...Dost..Teď nevím, jak to říct. Jako zápalná nebo jak to mám říct..Prostě má horkou hlavu, takhle. Je i tvrdohlavá v některých věcech“.*

Z rodinného prostředí si tento respondent převzal určitý rys neústupnosti, při němž respondent odmítal připustit, že by měla přítelkyně pravdu. Zároveň si však můžeme

povšimnout určité snahy o vylepšení řešení konkrétních dysfunkcí. Ve třetí kapitole jsem použila výrok Blakesleeové (Blakeslee, 1989), která tvrdila, že děti si z rozvodu rodičů odnášejí břímě a touhu po uskutečnění toho, co se jejich rodičům nepovedlo, a to nastolit stabilní manželský svazek a rodinu. Dítě pocházející z rozpadlé rodiny má tedy větší snahu o konstruktivnější řešení konfliktů. Toto tvrzení se týká Jaroslava, který ve své výpovědi výše zmiňuje, že se svou partnerkou řeší problémy konstruktivně a bez co největších újmů.

Další odpověď, která vyobrazuje tendenci přebírat jednání během konfliktů od svých rodičů, mi během polostrukturovaných rozhovorů poskytl respondent, který naopak pocházel ze stabilní rodiny: „*Mám pocit, že ona dusí, já nedusím nic. U mě je to všechno, že bych všechno řešil hnedka, málokdy hnedka kompromisem. Kompromis kdyžtak až po chvíli, většinou jsem přesvědčený o tom, že vím, o čem mluvím, a že já jsem ten v právu. Ale zase málokdy se hádám o něčem, o čem si nejsem jako jistý, že jo.*“ Jeho jednání se velice podobá způsobu řešení konfliktů jeho matky, který popsal následovně: „*Myslím si, že u nás je dominantní máma. Že málokdy to jakoby dopadlo tak, že by neměla pravdu ona. Táta má potřebu vysvětlovat a máma se nenechá.*“

Avšak musím zde také poukázat na příklad jedné z respondentek, která zastává protilehlý pól dané záležitosti: „*My jsme se teda nepohádali tak, že bysme zvýšili hlasy na sebe, nikdy ještě. Takže maximálně je to, že eh.. Může bejt třeba chyba na mé straně, tak já tvrdím jakoby to, co si myslím, že je pravda no a pak on třeba něco řekne, co mi dojde, že jako fakt je pravda z jeho strany, tak já jako trouchu ustoupím, uvědomím si, že jo, že má jako pravdu, tak řeknu jo jo jo a jako nějak se dohodnem..A když už, tak hledáme jako kompromis nějaký.*“

Kompromis respondentka zmínila až jako druhou možnost. Nejprve projevila nejistotu ve svém vlastním stanovisku tím, že připustila chybu na své straně. Toto jednání je zřejmě převzaté z dětství, přičemž respondentka podotýká: „*Myslím si, že musela určitě ustoupit máma, i když měla pravdu. Opilýmu člověku toho moc nevysvětlíš, když...*“ Tím, že respondentka téměř nikdy neměla příležitost vidět jiné stanovisko, než aby matka byla nucena ustoupit, je pro ní nyní složité učit se v rámci konfliktu jednat odlišně, než její matka, se kterou momentálně žije a má k ní emocionálně blíže než ke svému otci.

Jak jsem již popsala výše, rodinná komunikace a přístup ke konfliktům v rámci mého výzkumného vzorku určuje, jakým způsobem budou respondenti řešit své vlastní

partnerské hádky či nedorozumění. Nejčastěji se objevoval vzorec přebírání jednání v konfliktních situacích po jednom ze svých rodičů. Obvykle se v tomto výzkumném vzorku jednalo o rodiče, který se výrazněji podílel na výchově daného respondenta.

V dalším oddíle zkoumám rodinnou komunikaci respondentů. Mým cílem bylo v této části zjistit, jak respondenti hodnotí komunikační návyky svých rodičů a jakou používají jazykovou výstavbu v rámci vyjadřování tohoto postoje.

13.3. Nejpoužívanější témata komunikace rodičů

Respondenti nejčastěji vypovídali o tom, že se jejich rodiče obvykle baví o tom, co ten daný den zažili a jak se měli v práci. Podstatnou výpověď podal Václav, který řekl, že se jeho rodiče vídají až večer po práci a někdy se během dne vůbec nepotkají. Dodal: “*Mockrát jsem slyšel, že je to záruka dlouhodobýho vztahu se nevídat. Je to o tom, že si nezačnete lézt na nervy.*“ Frazém „lézt na nervy“ se v rámci výpovědí o komunikaci rodičů objevil celkem 3x, kdy byl použit v různých situačních kontextech.

Michaela například odpověděla: “*Jako vybavuju si třeba dvě situace jo, kdy mámě táta hrozně lezl na nervy, a to bylo třeba v tý kuchyni, když máma jako něco připravovala, tak v tom paneláku je ta kuchyň jako hrozně malá že jo a táta asi překážel prostě, ale není to jakoby, že by jako chtěl vysloveně.*“

Jaroslav zmiňuje tento frazém v souvislosti vztahu s dalšími rodinnými příslušníky jako faktor ovlivňující fungování rodiny: “*Tatka je workoholik, takže ten je hodně v práci a mamka je hodně taková, že potřebuje jako podporu a tam podle mě chybělo i nějaký jako.., Když třeba jela k doktoru do porodnice, tak jí třeba kolikrát neodvez a odvez jí jako švagr a tuto. A to si myslím, že tuto je podle ní jako asi důležitý a ono tam bylo prej víc věcí, že se pak jako i hádali, ale ne nějak hodně, ale prostě neshody názorů a myslím si, že k tomu přispělo i to, že žili u tatkovu rodičů a tam vlastně tatkovu maminka a pak si tam začali všichni lézt na nervy.*“ Frazéologický obrat „lézt na nervy“ v tomto kontextu odkazuje k nadměrně strávenému času rodičů respondentů, který vyvolával odpor a nechuť spolu dále asertivně komunikovat.

V rámci rodinné komunikace jsem se respondentů dále doptávala, jak jejich rodiče komunikují při rodinných sešlostech, pokud tedy k těmto událostem docházelo. Jedna z respondentek odpověděla: „*Tatka je takovej, že jakoby většinou začíná konverzaci, hodně si povídá jako a je takovej, že všímavej. „Hele, tenhle nemá pítí“ prostě jako, ale většinou nejde sám jakoby pro to pítí třeba, ale..“Lenko, dojde. “ Jo, že mamka je taková, že jakože spíš asi jakoby poslouchá, ale zase jako..Taky se umí bavit nebo smát se nahlas prostě, ale většinou jakoby táta působí jako takovej prostě taková ta **hlava rodiny**, která přivítá tu rodinu, usadí prostě a jako..Snaží se o tu konverzaci, aby jako nebylo ticho. “*

Metafora hlava rodiny, tj. metafora mrtvá patří mezi běžně používané jazykové vyjádření (NÜNNING 2006: 503-504). Štěpánka použila tento jazykový prostředek pro obohacení své promluvy a zároveň s jeho pomocí vyjádřila určitou míru dominance v jednání svého otce.

Žádné další výrazné jazykové prostředky se již ve výpovědích respondentů neobjevovaly, z této kapitoly je však patrné, že když se respondenti měli vyjadřovat o komunikačních tématech svých rodičů, použili největší množství jazykových výrazů.

Další část bakalářské práce se zabývá komunikací respondentů v jejich sociálním prostředí. Sociálním prostředím, jak jsem již zmínila v úvodu, míním nejbližší přátele dotazovaných. V tomto okruhu jsem zkoumala, jaká témata nejčastěji mladí lidé probírají v okruhu svých přátel a zda nastávají situace, během nichž dochází uvnitř sociální skupiny k nepochopení.

14. Vliv sociálního prostředí respondentů na komunikaci ve vztahu

14.1 Témata komunikace s přáteli

Vztahy i přátelství rozvíjí kvalitní společná komunikace. V případě vztahu i přátelství se respondenti zmiňovali, že se se svými blízkými sblížovali skrze společné aktivity, zážitky či zájmy. Skrze tyto sdílené zkušenosti si mezi sebou vytváří pouto, které se časem otužuje. Častokrát jsem se setkala s odpověďmi, že partneři tráví velmi málo času ve svém okruhu přátel bez svého partnera. Ve většině případů se oba členi páru snaží, aby se jejich partner stal součástí jejich vlastního sociálního prostředí. Zájem o

osoby, které partner vnímá ve svém životě jako důležité pak zvyšuje pocit důvěry a snižuje případné riziko žárlivosti.

14.2 Porozumění s přáteli

Nejen v partnerském vztahu, ale také v nejbližším sociálním okruhu člověka se může stát, že dojde k nepochopení ze strany příjemce, což může vyústit k nedorozumění mezi oběma stranami. V této kapitole srovnávám, zda se liší frekvence nedorozumění ve vztahu respondentů a jejich sociálním okruhu.

Všichni účastníci rozhovoru se shodli na tom, že se jim párkrát v minulosti stalo, že by jejich přátelé nepochopili, co jim chtěli říci. Výstižný příklad uvedl Richard, který popsal konkrétní situaci: *„Eh, já si pamatuju poslední rozhovor, že jsme měli jako jakej je rozdíl mezi puškou blok dvě a puškou blok jedna a nějak jsme se dohadovali, že jde o délku hlavně a já jsem teda tvrdil, že to je prostě měřený v palcích a von mluvil s centimetrama a pořád jsme si jako nemohli sednout s těma dýlkama, načež jsme potom říkali, že já mluvím přece v imperiálních hodnotách a potom jako jojojo, tak to jo. To je jako v pořádku.“*

Každý respondent se zároveň ve své výpovědi shodoval s tím, jak jeho popis událostí vnímal jeho partner. Např. Nina uvedla, že někteří její kamarádi mnohdy nepochopí, co chtěla říct nebo jaká byla pointa její rozpravy.

Partner Václav se k jejímu postoji ve vysvětlování událostí vyjádřil takto: *„Stává se to, jak přeskakuje, ona vlastně přeskakuje často z tématu na téma, aniž by dala chvilku jakoby toho..Strašlivě přeskakuje z tématu na téma. A pak se diví, že se člověk jakoby ztrácí.“* Konkrétně u tohoto páru se skutečně jednalo o jeden z důvodů vzniku konfliktu. Václav dále vysvětloval: *„Někdy mě to i vytočí teda. Protože ona má občas potřebu jakoby mi naznačit, že já jsem ten vocas, takže tuto. Občas mi tím hodně naštvne, no občas je to jenom jako „Co? O čem mluvíš?“ No vona jako většinou jako to..To spíš záleží hlavně na ní, jak zareaguje. Když já jí řeknu jako „Co? Co se děje? Jako nechápu to, jak si se k tomu dopříc dostala? A buď mi to teda vysvětlí a nebo je hustá. Podle toho asi potom reaguju já no.“*

Podle Doubravské se v pozitivní komunikaci objevuje vysoký podíl stručných a jasných sdělení a asertivní jednání od obou stran z partnerského svazku (Doubravská

1966: 81-82). Lze tedy říci, že u tohoto, zároveň i nejdéle fungujícího páru, zaznamenáváme nejvyšší počet negací a destruktivních technik komunikace. Na tomto příkladu můžeme vidět, v rámci nepochopení svého partnera používají oba členi páru destruktivní techniky k poskytnutí či naopak dožadování se vysvětlení.

Zároveň si u Václavovo výpovědi můžeme povšimnout, že použil hned dva dysfemismy a prostředek hovorové češtiny. Jednalo se konkrétně o výrazy „doprčic“, „vona“ a „vocas“. V případě lexému doprčic se jedná o tzv jazykový kompromis, který jsem popisovala v 5. kapitole. U žádné z dalších odpovědí respondentů jsem nezaznamenala takové množství použití dysfemismů a výrazů nespisovného jazyka, jedná se tedy o zvláštní případ, kdy respondent používá tyto jazykové prostředky v rámci své běžné mluvy.

Všechny ostatní páry se jasně shodli na tom, že občas nastane situace, při které svého partnera zcela nepochopí, ale v těchto případech dochází k asertivnímu způsobu komunikace, při němž se obě strany páru snaží efektivně dosáhnout úplného porozumění.

15. Závěr

V rámci studia komunikace mezi partnery jsem se pozorněji zaměřila na volbu jazykových prostředků a komunikačních strategií z pohledu genderu a v rámci délky vztahu. Zjistila jsem, že čím delší daný vztah je, tím vulgárněji a nespisovněji se respondenti o svém partnerovi či celém partnerském vztahu vyjadřují. Všichni respondenti se bez ohledu na délku vztahu vyjadřovali narativně, tudíž používali příklady ze života a vyprávěli, jaké příhody se jim s partnerem stali.

V mé bakalářské práci jsem si jako první výzkumnou otázku kladla: „S jakým očekáváním respondenti do vztahu vstupovali?“ Většina respondentů na tuto otázku odpovídala spíše konkrétně. Respondentky kladly důraz na emoční aspekty, kdežto muži často uváděli, že by chtěli najít partnerku do pro život, do budoucna a kladli proto velký důraz na společné zájmy a hodnoty.

Odpovědi žen se lišily v tom, že se s jejich výpověďmi vracely retrospektivně a do nového vztahu šly s očekáváním, že bude lepší, než jejich předchozí vztah. Při položení této otázky jsem předpokládala, že partneři, kteří se ve svých očekáváním shodnou, se s menší pravděpodobností dostanou do konfliktů, zatímco páry, které se ve svých plánech do budoucna a ideálech neshodnou, budou častěji řešit konflikty a hůře se s nimi popasují.

V této výzkumné práci jsem se dozvěděla, že tato domněnka nemusí být zcela pravdivá. S očekáváním od partnerského vztahu do budoucna se shodli téměř všichni dotazovaní. Co se však týče řešení konfliktů, tato shoda nemá na zvládání a pravděpodobnost konfliktů žádný vliv.

Řešení konfliktů byl zároveň jedním z hlavních pilířů mé bakalářské práce. Zkušenost s konfliktem může určovat směr partnerského vztahu a schopnost respondentů se s těmito složitými situacemi popasovat. Na řešení konfliktů v současném partnerském svazku má však z velké části vliv rodina, ve které byl respondent vychovávan. Rozlišovala jsem proto způsob řešení konfliktů mezi respondenty pocházející ze stabilních a z rozvedených rodin. Zjistila jsem, že stabilita rodiny nebyla hlavním specifikem způsobu řešení konfliktů. Čeho jsem si však během svého výzkumu všimla, byla určitá podobnost s jedním z rodičů, který respondenta více jako dítě podporoval a komunikoval s ním o vztazích.

Pokud tento rodič působil jako dominantní a začínal diskuzi o určitém problému, vždy se tento vzorec v mém výzkumu opakoval v partnerském vztahu daného respondenta. To samé platilo, pokud byl respondentovi bližší rodič, který se hádkám spíše vyhýbá. Lze tedy vyvodit, že vliv na řešení konfliktních situací na respondenty rodina má, pokud budeme věnovat největší pozornost hlavnímu aktérovi ve výchově dítěte.

Ve třetím okruhu mé bakalářské práce jsem se zaměřila na komunikaci respondentů v rámci svého vlastního okruhu přátel a porovnávala jsem, jak se liší probíraná témata, volba jazykových výrazů a vzájemné porozumění. Respondenti tyto rozdíly popisovali především z paralingvistického hlediska. To znamená, že v okruhu partnerovo přátel se vyjadřovali výrazně méně, než v okruhu vlastním, hovořili pomaleji, tišeji a déle přemýšleli, co v dané společnosti řeknou. Respondentky zároveň zmínily, že okruhu svých přátel se výrazněji více smějí.

Zároveň čím déle spolu respondenti tvořili pár, tím zde byla vyšší pravděpodobnost ke vzniku konfliktů a používání nespisovných, až vulgárních výrazů. Přirovnání a frazeologické obraty respondenti používali v rámci vyprávění o kladných zážitcích s partnerem. Tyto jazykové prostředky jsem častěji spatřovala u čerstvých párů. Lze tedy usuzovat, že u kratších partnerských vztahů se bude vyskytovat větší množství kladných vyjádření o jejich partnerství a u delších vztahů naopak najdeme větší frekvenci a počet negací.

Uvedené poznatky jsou subjektivním hodnocením partnerského soužití každého z respondentů. Věřím, že tento výzkum poskytuje náležitý vzhled do porovnání komunikačních strategií jednotlivých partnerských svazků a odkrývá kontext, který ukazuje, z jakého důvodu respondenti vnímají komunikaci ve svém vztahu jako pozitivní či negativní. Toto téma představuje velice široký rozhled a výzvu k hlubšímu porozumění způsobu komunikace mezi partnery pro budoucí studie.

16. Prameny použité literatury

BEČKA, J. Metafora ve větě. In: *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AVČR, 1971, roč. 54, č. 1, str 1-14.

CARTER, S. *Are We Talking the Same Language? How Communication Styles Can Affect Relationships*. In: *Psychology today*, 2011[online]. [cit. 21.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/high-octane-women/201104/are-we-talking-the-same-language-how-communication-styles-can-affect>

CAUGHLIN, J, FITZPATRICK, M. Interpersonal Communication in Family Relationships. In: *The Sage handbook of interpersonal communication*. SAGE Publications, 2011. str 86

ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Přirovnání*. Praha: Leda, 2009.

ČERMÁK, F. *Lexikon a sémantika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010.

ČERMÁK, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: Onomaziologický slovník*. Praha: Leda, 2016.

ČMEJRKOVÁ, S. & F. DANEŠ. Jazyk malého národa. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: Ústav pro jazyk český AVČR, 1993, roč. 54, č.1, str 19–30.

ČMEJRKOVÁ, S, DANEŠ, F, HAVLOVÁ, E. *Writing vs Speaking*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1994.

DOUBRAVSKÁ, J. *Komunikace v dysfunkčních a fungujících manželstvích*. Brno: 1966.

FÁROVÁ, N. Odlišnosti v komunikaci z genderové perspektivy „Skutečná“ dívka rovná se „slušná“ dívka. Plzeň: *Antropowebzin*, 2013. str 17-26.

FIALOVÁ, L, HAMPLOVÁ, D, KUČERA, M, VYMĚTALOVÁ, S. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

FROMM, E. *Umění milovat*. Praha: Český klub, 2006. ISBN 80-856-3794-4

GIDDENS, A. *Proměna intimity*. Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.

GOFFMAN, E. *Gender Display: Studies in the Anthropology of Visual Communication*, 1976, roč. 3, č.2, s. 69–77. ISSN 0192-6918.

GOTTMAN, J. *Sedm principů spokojeného manželství*. Brno: Jan Melvin Publishing, 2015. ISBN S78-80-87270-74-5.

- GREPL, M a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- GUERRERO, L, VALLEY, A. Perceptions of Conflict Behavior and Relational Satisfaction in Adult Parent–Child Relationships: A Dyadic Analysis From an Attachment Perspective. Sage publications. In: *Communication research*, 2012, roč. 39, č.1, s. 48-78.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003.
- HLADKÁ, Z. Dysfemismus. In: *Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017 [online]. [cit. 21.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DYSFEMISMUS>.
- HOFFMANNOVÁ, J. Čestina spisovná, hovorová, obecná a hlavně mluvená: v současné komunikaci v současném výzkumu. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: Ústav pro jazyk český AVČR, 1997, roč. 58, č. 1, s. 42-54.
- CHLOUPEK, J. *Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1986.
- KATRŇÁK, T. Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity. In: *Sociologický časopis*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, roč. 36, č.3, s 307-316.
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. str 58-59.
- ŘÍŠTEK, M. Styl. In: *Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017 [online]. [cit. 21.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/STYL>
- LAKOFF, R. *Language and woman´s place*. Oxford University Press, 2004
- LUHMANN, N. *Láska jako vášeň*. Praha: Prostor, 2022. ISBN 80-7260-068-0
- NÜNNING, A, TRÁVNÍČEK, J, HOLÝ, J. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce – osobnosti – základní pojmy*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.
- PIETROMONACO, P, GREENWOOD, D, BARRETT, L. Conflict in adult close relationships: An attachment perspective. In: *S. Rholes, & J. Simpson*. New York: The Guilford Press, 2004, s 267–299.
- ŘIHÁČEK, T, ČERMÁK, F. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 80-210-6382-3.

SHELDON, A. „Pickle Fights: Gendered Talk in Preschool Disputes.“. In: *Deborah Tannen Gender and Conversational Interaction*. New York: Oxford University Press, 1990, s 83-108.

STRAUSS, A, CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Nakladatelství Albert, 1999.

ŠEMELÍK, M. On the lexicographical treatment of taboo words. In: *Slovo a slovesnost*, 2019. roč. 80, č. 1, s 39-57, s 39-57.

ŠTĚRBOVÁ, Z, HAVLÍČEK, J, VALENTOVÁ, J. Partnerská podobnost a její vliv na kvalitu vztahu. In: *E-psychologie*. Czech-Moravian Psychological Society, 2021.

URBANOVSKÁ, E. *Sociální a pedagogická psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-717-8998-4.

WALLERSTEIN, J, BLAKESLEE, S. Second chances: Men, women, and children a decade after divorce. In *Parental Divorce and Young Adult Children's Romantic Relationships: Resolution of the Divorce Experience*. The American Journal of Orthopsychiatry, 1989. s 473–478.

WEBSTER, P, ORBUCH, T, HOUSE, J. Effects of Childhood Family Background on Adult Marital Quality and Perceived Stability. In: *American journal of sociology*, 1995, s 407-427.

WITTGENSTEIN, L. *Filosofická zkoumání*. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 1993. ISBN 80-7007-040-4.

17. Resumé

This bachelor thesis combines three major topics of how Romantic Couples verbally communicate. The subject of this study are particular factors, which determine the couple's attitudes to the relationship, the way of the conflict solution and finally the motivations for maintenance the effectivity of the communication.

The first topic of this study focuses on general expectations of the relationship. The second part of this research describes the participant's communication strategies inside the family and social environment. In my thesis, I would like to find out which lexical and morphological means are the most frequently used in the relationship communication and concurrently analyze the situational context their use.

The practical part of my thesis includes the results of qualitative research. I worked with eight respondents. Data collection took place using a semi-structured interview. The interview was separated to the three main topics I mentioned above. I mainly examined the variability of the couples interactions within the length of the particular relationship.

The description of communication behaviour typical of these couples could serve as an inspiration to couples in which communication does not work well, and could be used in relationship and marriage counselling. Further research in this area should be aimed at proving the causality of these phenomena and so support a hypothesis saying that the improvement of communication leads to a more efficient and constructive solution of the relationship conflict and understanding among the members of the couple.

Keywords:

interpersonal communication, a relationship between partners, conflict solution, family communication, language style, lexical means

18. Přílohy

Polostrukturovaný rozhovor pro bakalářskou práci

1. Část polostrukturovaného rozhovoru:

- Očekávání od partnerského vztahu, motivace k jeho udržení a ideje ohledně budoucího partnera

- Osobní otázky na jednotlivce (Jaké máte vzdělání? Máte rozvedené či sezdané rodiče?)
- Úvodní otázky (Jak dlouho s partnerem jste? Jak jste se poznali?)
- Jak dlouho jste se navzájem znali, než jste se stali „partnery“?
- S jakým očekáváním jste do vztahu vstupovali? Jaké jsou Vaše budoucí plány s partnerem?
- Mohl/a byste prosím popsat, jak vypadá Váš vysněný partner? (po charakterové stránce)
- Když Vám partner něco vysvětluje, pochopíte běžně jádro věci nebo spíše ne?
- Mohl/a byste prosím popsat, jakým způsobem Vás Váš partner oslovuje?
- Kdybyste měl/a říci, jaké je nejpoužívanější téma Vaší komunikace, jaké by to bylo?
- Při jaké situaci nebo sociálním prostředí u Vás nejčastěji dochází ke komunikačnímu šumu? (vysvětlení pojmu komunikační šum bude respondentům v průběhu rozhovoru)
- Jaká je hranice, kolikrát se zeptáte, když jste toho druhého neslyšeli nebo mu nerozuměli?
- Jakým způsobem u Vás probíhá řešení hádky? (kompromis, vyšumění, jeden z páru si prosadí svou).

2. Část první diskuze – kreativní část

Jak byste zareagoval/a v následujících situacích?

- 1.) Partner Vám oznámí, že přišel o práci.
- 2.) Partner porušil, co slíbil.
- 3.) Partner se s Vámi neshodne ve výběru letní dovolené/ nábytku atd...

4.) Vybavte si poslední situaci, kdy Vám Váš partner lhal. Jak jste reagoval/a?

5.) Partner Vám přichystá nějakou pozornost, např. večeři nebo malý dárek, jakým způsobem mu vyjádříte vděk či radost?

2. Část polostrukturovaného rozhovoru:

- *Vliv socializace (rodinné prostředí) na komunikaci v partnerském vztahu*

Společná část

- Jak staří jsou Vaši rodiče?
- Jakého vzdělání dovršili Vaše rodiče?
- V kolika letech se Vaši rodiče sezdali?
- Jaká byla podle Vás největší priorita Vašich rodičů (myšleno zda rodiče respondentů stavěli na první místo vzdělání, manuální zručnost nebo dobré provdání atd..)
- Kdo z Vašich rodičů s Vámi častěji mluvil o vztazích?

Otázky směřované na respondenty pocházející z rozpadlých rodin

- Jak dlouho byli Vaše rodiče ve společném soužití?
- Co zapříčinilo rozpad tohoto soužití?
- Kdo ve Vaší rodině většinou zapříčinil hádku?
- Za jakých situací nebo komunikačních témat k hádkám docházelo?
- Jakým způsobem Vaši rodiče hádky řešili?
- Řešili Vaši rodiče své osobní problémy před Vámi jako dítětem nebo v soukromí?
- Jak se Vaši rodiče oslovují?

Otázky směřované na respondenty pocházející ze stabilních rodin

- Jak dlouho jsou již Vaši rodiče ve společném soužití?
- Jak se Vaši rodiče oslovují?
- O jakých tématech se Vaši rodiče nejčastěji baví?
- Jakým způsobem u Vás nejčastěji řeší rodiče hádku? (kompromis, vyšumění, jeden z rodičů si vždy prosadí svou)
- Vzpomínáte si, jaké pohádky Vám rodiče četli, když jste byli malí? Jestli tedy četli.
- Když u Vás je návštěva, ať už je to při jakékoliv příležitosti, kdo mluví více? Matka či otec?
- Jak probíhala komunikace, když jste doma představil/a svého partnera? (ticho, kdo s kým se nejvíce bavil, o jakých tématech atd...)

3. Část polostrukturovaného rozhovoru

- vliv sociálního prostředí na způsob vyjadřování respondenta a na jeho názory

- Jak často se pohybujete sám bez partnera v okolí svých přátel?
- Pracujete s partnerem v jednom zaměstnání nebo každý někde jinde?
- Pokud se setkáváte s přáteli, jaká témata nejčastěji probíráte?
- Jste zvyklí v okruhu přátel spíše diskuzi vést, přispívat nebo jen naslouchat?
- Když něco svým přátelům vysvětlujete, porozumí hned napoprvé, co jste jim chtěl/a popsat, vysvětlit?
- Setkáváte se dohromady s partnerovo přáteli?
- Jak moc se komunikace liší v porovnání, když se nacházíte ve svém vlastním okruhu přátel?